



Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки
та психології дошкільної
освіти



Сучавський університет
імені Штефана чел Маре,
м. Сучава, Румунія



Університет
Яна Кохановського
в Кельцах,
м. Кельце, Польща

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ
КАДРІВ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»**

**12-13 травня 2016 р.
м. Чернівці**

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та психології дошкільної освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Педагогічний інститут
Університет ім. Штефана чел Маре м.Сучава (Румунія)
Факультет навчання і виховання
Університет імені Яна Кохановського м. Кельци (Польща)
Факультет педагогіки і мистецтва

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
12-13 травня 2016 року

Чернівці - 2016

Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів // Матеріали науково-практичної конференції, 12-13 травня 2016 року. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2016. – 184 с.

До збірника увійшли тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів», яка відбулася 12-13 травня 2016 року на кафедрі педагогіки та психології дошкільної освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

У матеріалах висвітлено історичний досвід розвитку дошкільної освіти в Україні й за кордоном; теоретичні й прикладні проблеми дошкільної освіти на сучасному етапі; актуальні питання професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в Україні та європейських державах.

Редакційна колегія випуску:

Зварич Ігор Михайлович, д.філол.н., професор
Лисенко Неллі Василівна, д.пед.н., професор
Олійник Марія Іванівна, к.пед.н., доцент
Кліпа Отілія, доктор філософії, професор, (Румунія)
Серденчук Лаура Надія, доктор філософії (Румунія)
Ставяк-Ососінська Малгожата, доктор філософії (Польща)

За зміст матеріалів редколегія відповідальності не несе.

ЗМІСТ

<i>Баласва Катерина. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності: історична ретроспектива....</i>	6
<i>Беспалько Ганна. Педагогічна підтримка художньо-естетичної обдарованості дітей дошкільного віку</i>	10
<i>Венгловська Олена. Розвиток дошкільної освіти в незалежній Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття)</i>	14
<i>Вишпінська Ярина. Етнокультурні традиції в змісті музичного виховання дітей дошкільного віку</i>	18
<i>Голота Наталія. Особливості пізнання дитиною простору й часу в дошкільному віці як передумова її успішного навчання у школі</i>	22
<i>Гордійчук Оксана. «Кредо для підтримки дитини з особливими потребами» в професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи до інклюзивного навчання</i>	26
<i>Журат Юлія. Пізнавальна активність дошкільників</i>	30
<i>Іванюк Ганна. Підготовка фахівців із дошкільної освіти: навчання на дослідженнях</i>	33
<i>Казакова Наталія. Формування духовно-моральних цінностей дітей дошкільного віку засобами мультисенсорної технології ...</i>	37
<i>Квасецька Ярина. Релігійно-моральне виховання майбутніх вихователів у вчительських семінаріях австро-угорського періоду</i>	41
<i>Кіліченко Оксана. Педагогічні умови організації освітнього середовища у педагогічному ВНЗ способом розв'язування навчально-професійних ситуацій</i>	45
<i>Кобилянська Лілія. Підготовка гувернера – фахівця дошкільної освіти як одна з умов гармонізації суспільного і родинного виховання дітей</i>	49
<i>Колтунович Тетяна. Проблема співвідношення понять «професійне вигорання» та «захопленість роботою»</i>	53
<i>Комісарик Марія. Здатність до рефлексії як професійно важлива якість педагога</i>	57
<i>Куземко Леся. Особливості реалізації диференційованого підходу до виховання хлопчиків і дівчаток</i>	62

*Леся Куземко
(Київ)*

Особливості реалізації диференційованого підходу до виховання хлопчиків і дівчаток

В умовах дитиноцентричної парадигми дошкільної освіти великого значення набуває готовність педагога до прийняття і розуміння внутрішнього світу дитини, створення сприятливих умов для індивідуального розвитку кожної особистості. Проблема урахування статевих відмінностей у вихованні і навчанні дітей все більше привертає увагу науковців, педагогів, батьків. Дівчинка і хлопчик – різні за своєю природою істоти, тому освітній процес має бути індивідуалізованим, враховувати фізичні, психологічні та соціальні особливості їхнього розвитку. Лише глибоке усвідомлення вихователями необхідності диференційованого добору змісту, форм і методів роботи з дітьми виступатиме запорукою правильного гендерного становлення дитини дошкільного віку.

Проблема статевих відмінностей широко розкрита у психологічних, педагогічних джерелах. Однак, на наш погляд, простежується недостатнє розкриття методичних розробок щодо урахування статевих відмінностей хлопчиків і дівчаток в освітньому процесі дошкільного навчального закладу (ДНЗ). Висловлена думка підтверджується проведенням опитуванням серед вихователів ДНЗ м. Києва (всього в опитуванні прийняли участь 86 осіб). Всі респонденти впевнені у важливості врахування статевих відмінностей в освітній роботі з дітьми дошкільного віку. Однак, 54 особи зазначили, що мають труднощі з реалізації диференційованого підходу до виховання і навчання хлопчиків і дівчаток у різних видах діяльності.

У результаті проведеного теоретичного і практичного дослідження з проблеми, з'ясовано що у посібниках з фахових методик дошкільної освіти, за якими готують майбутніх вихователів ДНЗ у вищих навчальних закладах, міститься незначна інформація з приводу методичних рекомендацій щодо

диференціації роботи з дітьми різної статі. Хоча у Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (2009) та у «Методичних аспектах реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»» (2009) акцентується увага на статевому вихованні дошкільників та урахуванні статевих відмінностей в освітньому процесі ДНЗ. У названих нормативних документах та інших друкованих джерелах наведені характеристики особливостей розвитку хлопчиків і дівчаток, а саме: особливості сприймання, уваги, мислення, емоційних станів, мовлення, поведінки, фізичного та особистісного розвитку, діяльності тощо. Наведені характеристики можуть бути орієнтиром для вихователів і скласти основу диференційованого підходу до виховання хлопчиків і дівчаток. Однак, для педагогів які мають небагатий практичний досвід роботи з дітьми, складно самостійно добирати форми і методи роботи з урахуванням статевих відмінностей.

Наведемо деякі приклади урахування статевих відмінностей дітей в освітньому процесі ДНЗ.

Перша і найістотніша відмінність між хлопчиками і дівчатками полягає у різній швидкості їх дозрівання. Різниця у темпах зростання між хлопчиками і дівчатками у перші місяці життя становить приблизно два тижні і дорівнює майже року на момент вступу до школи. Отже, добираючи зміст і методи роботи вихователі повинні орієнтуватися не лише на зміст програми навчання і розвитку дітей дошкільного віку яка спирається на вікові відмінності, а і на індивідуальний темп розвитку дітей різної статі.

У дівчаток нижчі, ніж у хлопчиків, пороги больової і тактильної чутливості, вони довше сплять. Натомість, у хлопчиків гостріший слух. Ці особливості дітей різної статі пояснюють чому хлопчики почуваються некомфортно під час сильного галасу в груповій кімнаті, але менш реагують на зміну температури, незручний одяг тощо.

Хлопчики рухливіші за дівчаток, тяжіють до освоєння нового і широкого простору, у них більше виражена пошукова активність, вони орієнтовані на відкриття нового, потребують змін, різноманітності, динаміки. Дорослим варто пам'ятати – якщо горизонтального простору для ігор хлопцям не вистачає, вони

опановуватимуть вертикальний простір: лазити на підвіконня, забиратися на стіл тощо. У такому випадку потрібно обладнати ігровий куточок для хлопчиків шведською стінкою, м'якими модулями тощо. Для ігор дівчаткам достатньо невеликого горизонтального простору, це може бути куточок обладнаний диваном, або столиком зі стільцями.

Почуття хлопчиків інтелектуалізовані, а думки дівчаток емоційно забарвлені. Дівчатка краще виконують знайоме, у них висока виконавська дисципліна. Хлопчики краще виконують просторово-зорові завдання, дівчатка – мовленнєві. Ці особливості статевого розвитку відображаються у виконанні дітьми навчальних завдань, а саме: хлопчикам складніше описувати картини пейзажного жанру ніж із зображенням дій, адже у їхньому мовленні переважають дієслова і збіднене емоційне забарвлення; описи дівчаток набагато емоційніші, містять багато прикметників та порівнянь. Якщо порівняти малюнки дітей дошкільного віку то здається, що у дівчаток вони кращі, деталізованіші ніж у хлопчиків. Але варто розуміти, що дівчатка зображують людей, предмети які їх оточують. Натомість хлопчики намагаються зобразити дію, тобто як їде автомобіль, летить літак, будується будинок.

Хлопчики досить різко виявляють негативну реакцію не лише до системи колективних взаємин, а й до навчальної діяльності взагалі. Хлопчики самостійніші, уникають надмірної опіки, намагаються звільнитися від контролю не виконують завдання дані в наказовій формі. Ось чому вони часто ініціюють різні конфліктні ситуації міжособистісного характеру. Разом із тим дещо агресивна поведінка дитини в групі однолітків, ще не вказує на те, що всі хлопці є джерелом напруги й що вони взагалі не здатні засвоїти закони взаємодії з іншими дітьми. Просто на це потрібен час, та ще й досить тривалий, тоді як дівчаткам швидше вдається опанувати науку спілкування. Врівноважене, шанобливе, відверте, щире, доброзичливе ставлення батьків і педагогів може істотно пом'якшити силові дії хлопчика. Адже початкова модель його поведінки перебуває під потужним наслідувальним впливом поведінки та вчинків близьких дорослих.

На емоційний чинник хлопці реагують швидко, яскраво, вибірково. Тому зауваження дорослого, зроблене дещо пізніше,

ніж було слід, втрачає сенс: хлопчача емоційна пам'ять уже не утримує це в оперативному полі. Для досягнення виховного ефекту важливо уникати довгих нотацій. Пояснювати ситуацію слід коротко й конкретно. Зняти емоційну напругу від певної ситуації ефективно допомагає переключення на продуктивну діяльність. Отже, щоб уникнути конфліктів, варто давати хлопцям певні трудові доручення. При цьому дорослим варто чітко висловлювати своє прохання про допомогу або вказівку, пояснюючи дії і конкретну ціль діяльності.

Дівчатка чутливіші як до заохочень, так і до покарань, гостріше реагують на приниження гідності. Різкі, необдумані, спонтанні, емоційно забарвлені висловлювання негативного характеру на їхню адресу можуть призводити до стресу і навіть шоку. Дівчинка може надовго запам'ятати образу й нагадати про неї через роки, коли ви вже давно про це забули. Дівчатка орієнтовані на зовнішній успіх, оцінка дорослого має велике значення. Тому потребують постійного схвалення своїх дій дорослим, це слугує сильним мотивом та надає соціальної значущості їх діяльності. Вихователю варто пам'ятати, що дівчатка схильні до переоцінки себе, їх домагання вищі за реальні досягнення тому похвала має бути доцільною і відповідати реальним вчинкам.

У хлопчиків сильніше ніж у дівчаток розвинена пізнавальна активність, вони краще здійснюють пошукову роботу, висувуючи нові ідеї; результативніше працюють, коли доводиться виконувати принципово нові завдання. Кожен придбаний навик, результат, який хлопчикові вдалося отримати, позитивно позначається на його особистісному зростанні, дозволяє пишатися собою і прагнути до нових досягнень. Вони частіше ставлять дорослим запитання, щоб отримати чітку відповідь. Варто не забувати про це й відповідати малому не загальними словами, а цілком конкретно, навіть якщо він іще не все розуміє. Краще задовольнити його цікавість відразу й не відкладати на потім, бо постійні відмахування можуть істотно загальмувати бажання пізнавати світ.

Нами наведені лише деякі аспекти диференційованого підходу до виховання хлопчиків і дівчаток. Мета виступу – привернути увагу педагогів-жінок, які домінують в дошкільній освіті, відійти

від безстатевого виховання й намагатися менше застосовувати жіночу оцінку діяльності хлопчиків на кшталт: «не бігайте», «не стрибайте», «сидіть тихенько», або «Чому ти не можеш гратися на одному місці?», «Чому ти не виконуєш моїх вказівок?» тощо. Адже нерозуміння і неприйняття статевих особливостей розвитку дітей, особливо хлопчиків, призводить до неправильного формування гендерних стереотипів у дошкільному віці і може негативно вплинути на формування особистості.

*Аліна Луб'янова
(Бердянськ)*

Взаємозв'язок сімейного та суспільного виховання в процесі правової соціалізації дошкільників

Фундамент формування особистості, яка чітко усвідомлює свої права та обов'язки й дотримується їх у повсякденному житті, слід закладати з раннього дитинства. Правова соціалізація розпочинається в сім'ї – з усвідомлення дитиною своїх прав та обов'язків щодо членів родини, сімейних традицій та цінностей. Дошкільний навчальний заклад є наступним соціальним інститутом, який продовжує процес правової соціалізації дітей.

У рамках нашого дослідження значний інтерес становлять праці, у яких підкреслюється провідна роль сім'ї у процесі соціалізації дитини дошкільного віку, вплив сім'ї на формування ціннісних та моральних орієнтирів особистості, вплив сім'ї на формування правової культури дошкільників, співпраці сім'ї та навчального закладу (О. Алексєєнко, Л. Артемова, Ю. Богинської, І. Зверєвої, Е. Ейдемільєра, В. Ільїна, А. Капської, О. Караман, Л. Коваль, О. Кононко, В. Котирло, С. Курінної, С. Ладивір, М. Лісіної, С. Литвиненко, М. Лукашевич, Л. Міщик, А. Мудрика, В. Петровський, І. Печенко, Т. Піроженко, Т. Поніманська О. Смирнкової, А. Співаковської, Т. Титаренко та ін.).

Про важливість сімейного виховання зазначено в Конституції України, Державній програмі «Освіта» (Україна – ХХІ століття), Національних програмах «Діти України» та «Українська родинна». Так, у Державній програмі «Освіта» (Україна – ХХІ століття) сформульовані завдання сім'ї, за якими батьки

визначаються як перші педагоги дитини, що мають створити умови для повноцінного становлення особистості, забезпечити дитині відчуття захищеності, довіри, сформулювати активне, зацікавлене ставлення до навколишнього світу.

Особливо влучно схарактеризував вплив сім'ї на соціалізацію дітей дошкільного віку С. Розум, зазначивши, що: «сім'я сприяє формуванню у дитини таких важливих індивідуально-особистісних якостей, як впевненість в особистій потребі, в тому що її люблять; потреба любити близьких людей і довіряти їм; здатність співчувати, співпереживати, сприяти іншим; вміння взаємодіяти з іншими людьми в різних соціальних ситуаціях; можливість до самоствердження себе як особистості, вияву своїх індивідуальних особливостей, інтересів і потреб; вміння адекватно сприймати і розуміти себе» [4]. Таким чином, сім'ю можна вважати первинною територією соціалізації молодого покоління.

Первинність сім'ї у соціалізації дитини визначається ще й тим, що саме тут зростаюча особистість набуває перші уявлення про соціальний світ – елементарні правила поведінки в суспільстві, норми соціальних відносин. Завдяки батькам дитина опановує вміння орієнтуватися у більших соціальних спільнотах, засвоює навички спілкування з людьми різних вікових категорій і соціальних прошарків [4]. Відповідно до розширення кола уявлень про соціальне середовище, в дитини змінюються потреби, стають усвідомленими оцінки подій, явищ, вчинків людей, що її оточують.

Нажаль, наразі батькам не вистає часу на спілкування з власною дитиною, а інколи бракує і відповідних знань і умінь, необхідних для повноцінного спілкування і розуміння дитини. Зазвичай батьки не помічають зв'язку між своєю поведінкою, способом життя та поведінкою дитини, не усвідомлюють у повній мірі свого значного впливу на неї. Це має негативні наслідки у розвитку дитини як активного суб'єкта взаємодії з дорослими та однолітками.

Реалії сьогодення переконливо доводять, що у зв'язку із глобальними кризовими змінами у суспільстві сім'я виявилася відокремленою від навчально-виховного процесу, а це у свою чергу призводить до педагогічної некомпетентності членів сім'ї у